

DE HAEGSCHE SPUIQUAESTIE

De uitmonding van het Verversingskanaal in zee in 1889. Hier staat nu het Zuiderstrandtheater. Vervaardiger P.P. Schiedges Jr. Verzameling Haags Gemeentearchief.

Sinds er mensen wonen in Den Haag is de waterhuishouding een gedoe. Een van de conflicten die het Haagse stof hoog deed opwaaien was de ‘spuiquaestie’ aan het einde van de negentiende eeuw. Een conflict over het in zee spuien van de vervuilde grachten. Een net gereorganiseerde gemeente met hygiëne hoog in het vaandel stond tegenover het internationale kapitaal van de machtige Maatschappij Zeebad Scheveningen MZS, de eigenaar van de badplaats.

Het conflict was het directe gevolg van de grondwetsherziening van 1887 waarbij het kiesstelsel werd aangepast en de belangen in de stad werden verschoven. Vanaf nu konden ook mannen uit de middenklasse meestemmen. Gemeenteraad en stadsbestuur kregen een geheel nieuwe signatuur met de Liberale Unie aan het roer en een vernieuwde dienst gemeentewerken. Den Haag streefde ernaar in deze periode te veranderen van een stinkende donkere waterstad naar een hygiënische, droge en helder verlichte dienstenstad van het fin de siècle.

Het grootste probleem was dat riolen nog in grachten uitkwamen, waardoor de onwelriekende drab niet doorstroomde. Het idee was om de grachten met de zee te verbinden door een kanaal met stoomgemaal dat de drek direct in zee kon spuien. Het was het duurste project van de stad. Van 1888 tot 1891 werd in een hoog tempo het Verversingskanaal gegraven, maar in 1890 ontbrandde het conflict.

Het *Algemeen Handelsblad* van 11 januari 1890 berichtte over de zomerspuiing. Tal van geleerden was advies gevraagd en meningen liepen ver uiteen. De raad kwam niet tot een

besluit. Tijdens een zitting van de gemeenteraad betoogde gemeentesecretaris Evers dat in het badseizoen van 1889 was aangetoond dat spuien buiten het badseizoen (van 1 oktober tot Pinksteren) volstond om de Haagse grachten schoon te krijgen en dat de badplaats daarbij geen schade en verontreiniging ondervond. Raadslid Van Malsen merkte op dat de zeesluizen ‘s zomers moesten worden dichtgehouden omdat vanuit Delfland onvoldoende water onttrokken kon worden. Men besloot in een motie om de discussie over dit onderwerp voort te zetten. Spuien in de zomer bleef uit, met alle gevolgen van dien voor de stad. Zelfs Duitse kranten zoals het *Frankfurter Intelligenzblatt* en de *Vossische Zeitung* uit Berlijn besteedden aandacht aan de Haagse spuiquaestie.

De badplaats werd vertegenwoordigd door twee voortreffelijke advocaten en geleerden: de heer Fynje, oud gemeenteraadslid, expert op waterstaatsgebied en commissielid, die zich bezighield met de Haagse riolen, en de Utrechtse hoogleraar dr. Overbeek de Meijer. Volgens deze specialisten was het Verversingskanaal van geen enkel nut en zou met spuien het probleem nog niet zijn opgelost. De grachten bleven verzamelplaatsen van vuil, zo betoogden de geleerden, en de enige die benadeeld werd, was de badplaats, die met de ondergang werd bedreigd. De geleerden schreven voor dat er in de zomermaanden niet gespuid hoefde te worden. Maar de Duitse kranten schreven hierover dat alle Hagenaars wel beter wisten: dat bij een stevige doorlopende spuiing “de dampkringlucht zuiver en het water frisch stroomend is.” Volgens de handelingen van de raad stond in de krant verder: “De belangen van de residentie gaan boven

die van Scheveningen, gelijk de belangen van 130.000 zielen verre die van 18.000 overtreffen.”

Het *Algemeen Handelsblad* van 31 januari 1890 vermeldde een bijeenkomst van de *Vereeniging Verbetering Gezondheidstoestand*. De vereniging drong sterk aan bij de gemeente om tijdens de zomermaanden door te gaan met spuien in zee via het Verversingskanaal. De raad twijfelde, de vereniging wilde daarom de kwestie aan de rechter voorleggen. In ieder geval wilde ze bedingen dat er tijdens een uitbraak van een epidemie 's zomers zou worden gespuid. Tijdens de raadsvergadering van 25 februari kwam de zaak nog eens ter sprake.

In het *Nieuws van de Dag* van 12 juni 1890 stond het bericht dat tijdens de algemene vergadering van Zeebad-Scheveningen de directeur-generaal van het Kurhaus geïnterpelleerd werd en gevraagd welke juridische maatregelen er tegen de gemeente ondernomen zouden worden als er toch in de zee werd gespuid. De aangekondigde maatregelen tegen de gemeente waren: “ontbinding van het erfpachtcontract en vergoeding van alle schade en interessen.” Een bekwaam rechtsgeleerde was gehoord en meende dat de zaak voor het Zeebad gunstig was. Uiteindelijk besloot de raad op 15 juli

1890 dat er ook 's zomers onder strikte voorwaarden mocht worden gespuid, maar er moest wel rekening worden gehouden met eb en vloed, en windrichting.

Echter, wat geleerden voorspelden gebeurde ook. Door het omkeren van de natuurlijke stroomrichting werd niet alleen de Haagse drek in zee gespuid, maar vulden de grachten zich met drek uit Delft. Uiteindelijk besloot men tot een werkelijk duurzame oplossing: een rioolstelsel voor de hele stad en een drinkwatersysteem om dit riool te spoelen door middel van het afvoerwater. Rioolwater pompte men voortaan met een hevelpers op grote afstand van het strand in zee, men ging over tot het dempen van alle grachten en de 'Haagse spuiquaestie' raakte in vergetelheid.

Leo Oorschot
 Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

Bronnen:

J. van der Vegt, 'De Haagsche Waterverversing', in:
Die Haghe 1889: 3-21 Handelingen van den Gemeenteraad 1890 en 1891

De zeesluis in het Verversingskanaal aan de Kranenburgweg in 1889. Vervaardiger P.P. Schiedges Jr. Verzameling Haags Gemeentearchief